

(valgretsaldere blev nedsat til 18 år). I disse tilfælde var afstemningstemaerne så enkle, at der ikke var behov for omdeling af forslagene tekst. Gennem omtale i medierne var hele befolkningen bekendt med indholdet af afstemningerne.

Ved folkeafstemningen om Danmarks indtræden i EF (1972), folkeafstemningen om Maastrichttraktaten den 2. juni 1992, afstemningen om Maastrichttraktaten suppleret med Edinburghafgørelsen den 18. maj 1993, afstemningen om Amsterdamtraktaten den 28. maj 1998 og ved afstemningen om Danmarks deltagelse i den fælles valuta den 28. september 2000 fandt der et omfattende oplysningsarbejde sted.

Folkeafstemning i medfør af grundlovens § 42 efter Folketingets vedtagelse af en lov og på forlangende af en tredjedel af Tingets medlemmer er alene afholdt i 1963, hvor de fire »jordlove« bortfaldt ved folkeafstemningen. Lovteksterne, der blev sendt til folkeafstemning, blev offentliggjort på forskellig måde, bl.a. i dagspressen.

Folkeafstemning, der ikke er foreskrevet i grundloven, er efter lovgivningsmagts beslutning afholdt i to tilfælde, nemlig om salget af De Vestindiske Øer (den 14. december 1916) og om Danmarks tiltrædelse af EF-pakken (den 27. februar 1986).

Som det ses, er der tydeligvis ingen af de 16 forudgående folkeafstemninger, der har haft tilnærmelsesvis den samme rækkevidde som afstemningen om en EU-grundlov. I en del tilfælde har temaerne for de tidligere afstemninger været så enkle, at et større oplysningsarbejde slet ikke har været nødvendigt, i andre tilfælde har der været sørget for en omfattende oplysningsindsats eller endog husstandsomdeling eller offentliggørelse af tekster i et stort antal offentlige publikationer, så det reelt har været sikret, at alle har kunnet få et trykt eksemplar af forslaget i hænde.

Næste gang der skal afholdes folkeafstemning i Danmark, vil der reelt være tale om at indføre en europæisk grundlov. Det ville være uantageligt for befolkningen, hvis der skulle stemmes, uden at den trykte tekst foreligger i hvert eneste danske hjem i god tid inden afstemningen.

Der er grund til at tage denne diskussion alvorligt. Udgangspunktet for enhver regerings magt i et demokratisk samfund er befolkningen. Borgerne i et demokratisk samfund er omfattet af en række politiske rettigheder, herunder rettigheder, der skal gøre det muligt for alle myndige borgere at deltage i politik. Det er bl.a. på den baggrund, at den europæiske menneskerettighedskonvention i artikel 10 indeholder regler om ytrings- og informationsfrihed. Det betyder bl.a., at borgerne skal have en realistisk mulighed for

uden hindringer at kunne sætte sig ind i den politiske dagsorden. Det kan på det teoretiske plan måske diskuteres, om der består en egentlig juridisk forpligtelse for myndighederne til – uden særlig vedtagelse i Folketinget – at foretage omdeling af forfatningen, eller om myndighedernes forpligtelse kun er den snævre, at der ikke må lægges konkrete hindringer i vejen for, at borgerne får adgang til at orientere sig om stoffet.

Ved den slags fortolkninger vil det offentlige stå sig ved at vælge den anvendelse af regelsættene, der begunstiger borgerne mest muligt – på samme måde som vi i offentlighedsloven taler om begrebet meroffentlighed, hvor det offentlige direkte vælger at give borgerne flere oplysninger, end det offentlige strengt taget er forpligtet til. I sammenhæng med EU's grundlov burde det være en selvfølge, at regeringen helt af sig selv besluttede at sikre husstandsomdeling. Alt bør gøres for at modvirke, at borgerne skal stemme om en hemmelig grundlov. Det kan medføre en forfærdende situation og mytedannelser i årtier frem, hvis befolkningen oplever EU's grundlov som et hemmeligt regelsæt, som man først får kendskab til – og skal til at efterleve – efter at den er blevet gældende ret side om side med eller med forrang i forhold til Danmarks Riges Grundlov.

3. *Behovet for en fair folkeafstemning*

Ved tidligere danske afstemninger om EU-relaterede emner har det store demokratiske problem været begunstigelsen af EU-tilhængerne med både offentlige og private støtte midler. Et af de mest velkendte eksempler var ØMU-afstemningen i 2000, hvor Økonomiministeriet anvendte statsmidler til at agitere for euroen i en så overdreven grad, at befolkningen måtte få det indtryk, at Danmarks økonomi ville blive meget alvorligt svækket ved et nej. Mange husker endnu pjecen, hvor forfatteren Lise Nørgaard agiterede for et ja til euroen. Agitationen blev kritiseret af bl.a. professor Jørgen Grønnegaard Christensen og professor Jens Peter Christensen (Politiken den 5. september 2001, 1. sektion side 1). Den økonomiske udvikling i Danmark har siden vist, at den daværende regerings skrækkampagne mod at bevare den danske krone var fuldstændig hul og usaglig. På samme måde har særdeles mange neutrale iagttagere den opfattelse, at der er risiko for en skrækkampagne, der skal pånøde danskerne EU-grundloven, mens det på den anden side vil vise sig – efter en forkastelse – at Danmark og de fleste andre europæiske lande mest vil have fordele af forkastelsen.

Oplysningsmateriale om EU-forfatningen vil ofte være farvet af enten tilhængerens eller modstandernes